

مقدمه‌ای بر رابطه یادداری مفاهیم دینی با
رفتار اجتماعی

www.ketab.ir

مؤلف:

آزاده استاد عباس بنا

نشر راشدیون
Rashdion Publication

فهرست مطالب

پیش درآمد.....	۷
فصل اول: پیشینه تربیت دینی و مفاهیم دینی.....	۲۵
درآمد.....	۲۶
۱-۱-۱-۱ اقسام تربیت.....	۲۷
۱-۱-۲-۱ نهادهایی که هر عضو جامعه تحت تاثیر آن نهادها تربیت می پذیرند.....	۲۸
۱-۱-۳-۱ اصول تربیت.....	۲۹
۱-۲-۱-۱ یادگیری.....	۲۹
۱-۲-۱-۱ سطوح یادگیری.....	۲۹
۱-۲-۲-۱ تعریف یادداری.....	۳۰
۱-۲-۱-۶ تعریف حافظه.....	۳۱
۱-۲-۱-۶-۱ انواع حافظه.....	۳۲
۱-۲-۱-۶-۲ حافظه کوتاه مدت.....	۳۳
۱-۲-۱-۶-۳ حافظه بلندمدت.....	۳۴
۱-۲-۱-۶-۴ عوامل مؤثر بر حافظه.....	۳۶
۱-۲-۱-۶-۵ حافظه حسی.....	۳۷
۱-۳-۱-۱ دین.....	۳۸
۱-۳-۱-۱ تعریف دین.....	۳۸
۱-۳-۱-۲ ابعاد دین.....	۴۰
۱-۴-۱-۱ مفاهیم دینی.....	۴۲
۱-۴-۱-۲ تعریف مفاهیم دینی.....	۴۲
۱-۴-۱-۲ انواع مفاهیم دینی.....	۴۳
۱-۴-۳-۱ تربیت دینی.....	۵۰
۱-۵-۱-۱ رفتار.....	۵۱

۵۲	 ۱-۵-۱-۱- انواع رفتار
۵۵	 ۲-۵-۱-۱- نیروهای موثر بر رفتار فرد
۵۵	 ۳-۵-۱-۱- رفتار اجتماعی
۵۶	 ۴-۵-۱-۱- انواع رفتار اجتماعی
۵۷	 ۵-۵-۱-۱- تفاوت‌های فرهنگی در رفتارهای اجتماعی
۵۸	 ۶-۵-۱-۱- تعاون اجتماعی
۵۹	 ۷-۵-۱-۱- پرخاشگری
۶۰	 ۸-۵-۱-۱- خجالت و گوشه‌گیری
۶۲	 ۹-۵-۱-۱- انواع حالات انزوایی
۶۷	 ۶-۱-۱- رفتار و دین
۶۹	 ۱-۶-۱-۱- نظریه رفتار و دین
۷۱	 ۲-۶-۱-۱- دین به عنوان بازآوری
۷۲	 ۳-۶-۱-۱- رفتار غایت مند
۷۳	 ۴-۶-۱-۱- شدت کاهش ناپذیر
۷۵	 ۲-۱- پیشینه تحقیقاتی
۷۵	 ۱-۲-۱- تحقیقات داخل کشور (پیشینه‌های داخلی)
۸۱	 ۲-۲-۱- تحقیقات خارج کشور
۸۹	 ۳-۱- خلاصه فصل
۹۱	 فصل دوم تفسیر و تحلیل داده‌ها و یافته‌ها
۹۲	 ۱-۲- تحلیل‌های توصیفی
۹۳	 ۱-۱-۲- اطلاعات توصیفی مربوط به آزمون یادداری مفاهیم دینی
	 ۲-۱-۲- اطلاعات توصیفی مربوط به آزمون مقیاس ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش
۹۵	 آموزان
۹۷	 ۲-۲- تحلیل استنباطی

۹۷	تحلیل فرضیه اول تحقیق.....۱-۲-۲
۹۹	تحلیل فرضیه دوم تحقیق.....۲-۲-۲
۱۰۱	تحلیل فرضیه سوم تحقیق.....۳-۲-۲
۱۰۳	تحلیل فرضیه چهارم تحقیق.....۴-۲-۲
۱۰۵	تحلیل فرضیه اصلی تحقیق.....۵-۲-۲
۱۰۷	خلاصه فصل.....۳-۲
۱۰۹	نتیجه گیری.....
۱۲۱	پیوست ها.....
۱۲۵	منابع و مأخذ.....
۱۳۵	منابع انگلیسی.....
۱۳۸	Abstract.....

پیش درآمد

آموزش و پرورش به علت حضور مستمر اغلب دانش‌آموزان از سن ۷ تا ۱۸ سالگی در هر جامعه‌ای دارای اهداف ویژه‌ای، شامل شکوفایی فکری و جسمی و عاطفی و اخلاقی است. علاوه بر اینها یکی از اهداف عالی نظام تعلیم و تربیت در جامعه اسلامی ما تربیت دینی دانش‌آموزان است؛ زیرا در صورت پایبندی آنان به دستورات و مقررات دین و مذهب، زمینه برای پایبندی آنان به دستورات و قوانین دینی فراهم آمده و جامعه سالم که از اهداف نظام اسلامی شکل گرفته و نابسامانی‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی در حد قابل ملاحظه‌ای کاهش می‌یابد. از این رو آموزش مفاهیم دینی باید متناسب با نیازهای فراگیران باشد تا یادگیری در آنان درونی شود و از آنجائیکه دین در تأمین آرامش روانی — اجتماعی انسان نقش بسزایی دارد پاسخگویی به این نیازها می‌تواند به دانش‌آموزان جهت کسب آرامش و حفظ سلامت روان کمک کند و به تدریج بر میزان دل‌بستگی‌های او بیافزاید؛ زیرا رشد توانایی انسان برای استدلال، توجیه عقاید و رفتار، دانستن چرایی و چیستی اشیاء، سازمان دادن تجربه‌ها به حسب مفاهیم نظام یافته، رشد شناختی انسان، گسترش ادراکات اخلاقی و رشد احساسات زیبایی شناختی تصویری از تعلیم و تربیت ارائه می‌دهد؛ که در این تعبیر تربیت دینی نه تنها معنادار و بلکه امری لازم و ضروری است. چرا که اساساً وظیفه دین تربیت و هدایت آدمی است و هدایت واقعی و مقرون به سعادت تنها از ناحیه دین و تعالیم دینی قابل حصول می‌باشد (رحیمی، ۱۳۸۳).

از سوی دیگر با توجه به جمعیت کثیر نوجوان در ایران توجه به نیازهای آنان امری ضروری است. ارضا شدن نیازهای نوجوان سبب شخصیت و بقای حیات

عاطفی و اجتماعی انسان شده و بر کلیه جنبه‌های رفتار، ادراکات و تصورات، یادگیری‌ها و استعدادهای وی اثر می‌گذارد (شرفی، ۱۳۸۴).

در واقع نوجوانان در این دوره با محیط اجتماعی برخوردی فعال دارند و وابستگی آنان به خانواده کمرنگ و تعامل‌شان با گروه همسالان تقویت می‌شود و بیشتر از هر دوره دیگری تحت تأثیر دوستان قرار می‌گیرند؛ آنان در جستجوی کسب هویت و تشخیص طلبی و استقلال‌جویی و حمایت و همدردی و کسب نقش‌های اجتماعی هستند. از این رو: کار کردن با انسان‌ها به منظور تغییر آنها تنها از طریق روابط بین فردی اثربخش ممکن است در این میان مفاهیم دینی تأثیر بسزایی را در رفتارهای اجتماعی و رشد شخصیت دانش‌آموزان دارند. یکی از تأثیرات مهم یادداری مفاهیم دینی را می‌توان در بهبود و توسعه رفتارهای اجتماعی دانش‌آموزان قلمداد نمود در حالیکه در دوره معاصر معضل روابط بین فردی، انزوا و گوشه‌گیری دانش‌آموزان، خانواده‌ها را نگران ساخته انتظار می‌رود که آموزش مفاهیم دینی و یادداری آن بتواند بخشی از این نقصان را برطرف سازد.

تاریخ بشریت نشان داده است که انسان دین ورز قدمتی دیرینه دارد و دین به عنوان جزء لاینفک زندگی بشر در تمام اعصار بوده است به گفته فرانکل^۲ (۱۳۸۵) بنیانگذار مکتب معنا درمانی یک احساس مذهبی عمیق ریشه‌دار در اعماق ضمیر ناهشیار همه انسان‌ها وجود دارد. نیومن^۳ و پارگامنت^۴ (۲۰۰۵) نقش‌های روان‌شناختی مهم و بی‌شمار مذهب را که در کمک به مردم برای درک و کنار آمدن

۱- Homoreligious

۲- Frankl, V.

۳- Newman, J.s.

۴- Pargament, k, I.

با وقایع زندگی به کار می‌روند توصیف نموده‌اند آرگیل^۱ (۲۰۰۰) از آداب و رسوم مذهبی به عنوان شکلی از رفتار یاد می‌کند که موجب می‌شود افراد و روابط آنها عوض شوند (خداپناهی و حیدری، ۱۳۸۲).

کنش‌های اصلی دین، فواید و آثاری که به طور طبیعی بر دین ورزی و دینداری افراد مترتب می‌شود را می‌توان در سه حوزه مرتبط با یکدیگر: شناختی، عاطفی، رفتاری انسان مورد توجه قرار دارد. در حوزه رفتاری می‌توان تأثیر دین بر جنبه‌های مختلف رفتار مثل رفتار شخصی، رفتار شغلی، رفتار تحصیلی، رفتار اجتماعی و... مورد بررسی قرار داد. در حوزه رفتار اجتماعی تأثیر دین بر رفتارهای مورد قبول جامعه و رفتارهای مرتد از نظر جامعه مورد بررسی قرار گرفته است و تأثیر اعتقاد به خداوند، آموزه‌های قرآنی و کلامی مفاهیم دینی بر ظهور رفتارهای جامعه‌پسند مثل: تعاون اجتماعی، همکاری و صمیمیت اجتماعی، دلسوزی و همدردی و... و جلوگیری از رفتارهای جامعه‌گریز مثل: پرخاشگری، مزاحمت اجتماعی و گوشه‌گیری اجتماعی مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است.

بررسی‌های علمی می‌رساند هر چند میزان معنویت و دینداری افراد زیادتر باشد مصونیت بیشتری نسبت به بیماریهای روانی و کژکاری‌های رفتاری پیدا می‌کنند. اسپیلکا^۲ و همکاران (۲۰۰۳) با بهره‌گیری از پژوهش‌های فراوان به تأثیر مثبت دین بر سلامت روان و اخلاق پرداخته‌اند یونگ^۳ در کتاب روان‌شناسی دین می‌نویسد: کاملاً متعاقد شده‌ام که اعتقادات و مناسک دینی لاقلاً از لحاظ بهداشت روانی

۱- Argil, M.

۲- Spilka, B.

۳- Unge, K.

اهمیت خارق العاده‌ای دارند (گلزاری، ۱۳۸۳) رفتارها و باورهای از قبیل توکل به خداوند، صبر، دعا، زیارت و مانند آنها می‌توانند از طریق ایجاد امید به نگرش‌های مثبت موجب آرامش درونی شخص شوند باور به اینکه خدایی هست که موقعیت‌ها را کنترل می‌کند و مسئول عبادت کنندگان است تا حد زیادی اضطراب مرتبط با موقعیت را کاهش می‌دهد به طوری که اغلب افراد مؤمن ارتباط خود را با خداوند مانند ارتباط یک دوست بسیار صمیمی توصیف می‌کنند و معتقدند که می‌توان از طریق اتکا و توکل به خداوند اثر موقعیت‌های غیرقابل کنترل را به طریقی کنترل کرد (کرول و شیهان، ۲۰۰۰) آرگیل (۲۰۰۸) بر این باور است که دین به پیروان خود سلامت جسمانی و روانی نیز عطا می‌کند و با شفا دادن آلام روحی ارتباط دارد افراد متدین در جامعه مدرن امروزی نسبت به سایر افراد سالم‌ترند زیرا آنها رفتار سالمی را در پیش می‌گیرند همچنین بهداشت روانی با تدین ذاتی و درونی فرد ارتباط دارد. اسلام مکتبی است جامع و واقع‌گرا که در آن به همه جوانب نیازهای انسانی اعم از دنیایی و آخرتی، جسمی و روحی و عقلی و احساسی و عاطفی و فردی و اجتماعی توجه شده است (مطهری، ۱۳۷۹) بنابراین امروز بیش از هر زمان دیگری نیازمند تفکر و اندیشه در باب تأثیرگذاری تقیدات دینی بر تمام امور انسانی به ویژه بر مسائل رفتاری و اجتماعی هستیم امروزه بسیاری از اندیشمندان و صاحب نظران بر این باورند که مذهب تأثیر انکارناپذیری بر سلامت روح و جسم و دیگر ابعاد زندگی بشر دارد و در میان ادیان الهی دستورات اسلام پیرامون امور فردی و اجتماعی و رفتار کاملترین فرامین است (مطهری، ۱۳۷۹). یکی از اهدافی

که در آموزش و پرورش مخصوصاً دوره ابتدایی مدنظر است توانایی دانش آموزان در خواندن و نوشتن است، که در کشور ما همانند اکثر کشورهای دنیا این مقوله به نحو احسن صورت می گیرد، ولی وظیفه این نهاد بزرگ فقط در این سطح خلاصه نمی شود آنچه در کشورهای توسعه یافته مشاهده می شود این است که آنها اهداف بسیار بیشتری را مد نظر دارند و در مدرسه اجرا می کنند آموزش و تثبیت ارزشها و مهارت های زندگی از قبیل احترام به حقوق دیگران، همکاری، نظم، بهداشت، احترام به فکر و نظر دیگران، صبر و شکیبایی و خیلی چیزهای دیگر از جمله ارزش هایی است که در مدارس این کشورها به آن پرداخته می شود و برای آن هزینه های هنگفتی صرف می کنند که مسلماً ثمره آن را هم در سال های بعد می بینند. نکته حائز اهمیت این است که این ارزش ها و مهارت ها در کشور ما به نحو مطلوبی انجام نمی گیرد و این در حالی است که دین مبین اسلام بیش از سایر ادیان بر روابط صحیح افراد با یکدیگر و احترام به حقوق یکدیگر و نظم و نظافت و محبت و کمک به دیگران و سایر ارزشهای خوب و پسندیده تاکید کرده است و آنها را نشانه ای بر ایمان و دینداری افراد دانسته است. تربیت دینی افراد جامعه به ویژه نسل جدید آن از جمله ضرورت هایی است که همواره در جوامع اسلامی احساس می شود. البته عوامل زیادی در این راستا نقش دارند در این میان می توان گفت آموزش و پرورش به لحاظ موقعیت خاص آموزشی مهمترین نقش را دارد و زمینه های مناسب جهت تربیت دینی دانش آموزان را فراهم می کند بنابر این مدرسه از ابعاد مختلف در تربیت دینی دانش آموزان نقش دارد. از آنجایی که در هر جامعه ای بسته به بینش ها و نگرش های آن جامعه، نوع خاصی از تربیت مورد نظر است در جامعه دینی تربیت دینی مورد اهتمام جدی متولیان امر تربیت است. با توجه به این که کشور ما یک کشور اسلامی

است تربیت دینی نسل جدید یکی از بایسته های وزارت آموزش و پرورش به شمار می رود با توجه به اهمیت تربیت دینی نسل جدید و نقش بسیار مهم تربیت دینی در آموزش و تثبیت ارزشها و مهارت های اجتماعی از قبیل احترام به حقوق دیگران، همکاری با دیگران و غیره.... و تجربیات موجود و تحقیقات انجام شده در مدارس نشانگر است که مسأله آموزش دینی از وضعیت مطلوب برخوردار نبوده گاه با تأثیرات معکوسی نیز همراه گردیده است تاکنون در زمینه رشد و تکامل دینی در ایران تحقیقات بسیار اندکی صورت پذیرفته است و محققان و دانشجویان نیز کمتر به آن توجه داشته اند (باهنر، ۱۳۸۸) از این رو براساس شواهد موجود پژوهشگر درصدد پاسخ به این پرسش است که: آیا بین یادداری مفاهیم دینی با رفتار اجتماعی رابطه وجود دارد؟ پژوهشگر در این تحقیق در پی آن است که چگونگی این ارتباط را مشخص کند.

ضرورت تحقیق در زمینه میزان یادداری مفاهیم دینی و رابطه آن با رفتار اجتماعی ریشه در اهمیت مطالعه در ابعاد روان شناختی دین به عنوان یک مجموعه کامل برنامه زندگی برای انسان دارد بنابراین آشنایی با کنش های اساسی دین در عرصه حیات بشری اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر را به طور عام روشن می کند فواید و آثاری که به طور طبیعی بر دین ورزی و دینداری افراد به طور عام و بر رفتار اجتماعی به طور خاص مترتب می شود قابل توجه است در حوزه شناختی دین تفسیری همه جانبه از حیات انسانی ارائه می کند و به عنوان یک نظام مرجع با طرح هدفمندی حیات، مرگ را نقطه پایان زندگی نمی داند و تنظیم کننده رابطه فرد با دیگران، طبیعت و خداوند است.

از طرفی علی‌رغم ایجاد تغییرات عمیق فرهنگی و تغییر در شیوه‌های زندگی، بسیاری از افراد در رویارویی با مسائل زندگی فاقد توانایی‌های لازم و اساسی هستند پژوهش‌های بی‌شمار نشان داده‌اند که بسیاری از مشکلات بهداشتی و اختلالات روانی - عاطفی ریشه‌های اجتماعی دارند.

بنابراین دانش‌آموزان در محیط‌های آموزشی نیاز مبرم به برقراری ارتباط از نوع سالم و مؤثر دارند که برای احقاق این مهم آموزش‌های لازم از طریق کانال‌های ارتباطی موجود مانند مدرسه ضروری به نظر می‌رسد. نتایج حاصل از ضعف‌های ارتباطی زیاد می‌باشد که می‌توان به چند مورد اشاره کرد از جمله: فقدان شور و اشتیاق در انجام کار، نداشتن حوصله، عدم حسن نیت، کاهش همکاری، دلسردی از کار، فقدان خلاقیت، بروز اشتباهات، فقدان روحیه اجتماعی، ناامیدی و خصومت که این نتایج نه تنها مورد نظر یک ارتباط مؤثر نمی‌باشد؛ بلکه مانع تحقق اهداف مطلوب افراد در جامعه به طور عموم و دانش‌آموزان به طور اخص هم می‌گردد - گسترش روابط بین فردی در دانش‌آموزان می‌تواند ضمن تأمین سلامت روان آنها سبب توسعه مهارت‌ها و موفقیت آنها در زندگی گردد؛ لذا هر عاملی که بتواند منجر به بهبود رفتار اجتماعی دانش‌آموزان گردد از اهمیت و ضرورت ویژه‌ای برخوردار خواهد بود (صادقی، ۱۳۸۴).

اهمیت و ضرورت این تحقیق از آنجا نشأت می‌گیرد که با بررسی‌های به عمل آمده مشخص می‌گردد که تاکنون پیرامون تأثیر یادداری مفاهیم دینی بر رفتار اجتماعی دانش‌آموزان تحقیق چندانی انجام نشده است و این تحقیق را می‌توان از جمله نخستین پژوهش‌ها در این حوزه به حساب آورد. همچنین اهمیت این تحقیق از آنجا ناشی می‌شود که یافته‌ها و نتایج آن می‌تواند برای علاقه‌مندان و محققان

کاربرد داشته باشد. انگیزه محقق از انتخاب این موضوع اهمیت تربیت دینی در بین دانش‌آموزان است. متأسفانه در سال‌های اخیر شاهد بداخلاقی و رفتارهای ناهنجار زیادی از سوی دانش‌آموزان هستیم به نظر می‌رسد این دانش‌آموزان چندان از آموزه‌های دینی بهره‌مند نیستند؛ لذا محقق علاقه‌مند گردید تا به بررسی رابطه بین این دو مفهوم بپردازد.

تعاریف متغیرها

تعریف مفهومی

۱- مفاهیم دینی: یعنی آموزه‌ها و گزاره‌های موجود در هر دین مفاهیمی همچون: نماز، امام، قیامت و... مفاهیم دین مبین اسلام و مذهب تشیع به شمار می‌روند (مکارم شیرازی، ۱۳۸۴).

۲- تعریف رفتار اجتماعی: یعنی افکار، احساسات و یا رفتار افراد که تحت تأثیر حضور واقعی، تصویری یا تلویحی دیگران قرار می‌گیرد (کریمی، ۱۳۸۷).

۳- تعریف یادداری^۳: رمزگذاری اطلاعات و نگهداری آنها در حافظه بلندمدت بطوری که دارای قابلیت بازیابی شوند و بتوانند در آینده مورد استفاده قرار بگیرند و بصورت راهنماهایی برای عملکرد یادگیرنده قرار گیرند؛ به دو صورت رمزهای تصویری^۴ و رمزهای کلامی^۵ می‌باشند (آقایوسفی، ۱۳۸۶).

۱- Religious concepts

۲- social behavior

۳- Retention

۴- Imaginal

۵- Verbal

۴- تعریف تعاون اجتماعی^۱: تعاون از باب تفاعل است و تفاعل نیز دلالت بر انجام کار بین طرفین دارد و از دیدگاه جامعه شناسی همکاری به عنوان یک روندی که همه افراد جامعه جهت تحقق اهداف همگانی خویش تلاش‌ها و کوشش‌های خود را یکسویه می‌نمایند و از کمک‌ها و یاری یکدیگر بهره می‌جویند می‌باشد (رشیدپور، ۱۳۷۹).

۵- تعریف پرخاشگری^۲: عبارتست از رفتاری که هدف آن صدمه زدن به خود یا به دیگری می‌باشد. در این تعریف قصد و نیت فرد مهم است یعنی رفتاری پرخاشگری محسوب می‌شود که از روی قصد و عمد برای صدمه زدن به دیگری یا به خود انجام گرفته باشد (کریمی، ۱۳۸۸).

۶- تعریف خجالت و گوشه‌گیری^۳: گوشه‌گیری از نظر لغوی یعنی تنها و مجرد و در خلوت نشستن و از جمع کناره گرفتن است. گوشه گیر کسی است که از مردم دوری می‌کند و عزلت می‌گزیند و بدان وسیله خود را با محیط اطراف سازگار می‌سازد (احمدی، ۱۳۸۹).

۷- تعریف مزاحمت اجتماعی^۴: کودکان با ویژگی‌های رفتاری ایدایی، تمایل به آن دارند اطلاعات مربوط به تعامل‌های اجتماعی را به گونه‌ای پردازش کنند که منجر به واکنش‌های پرخاشگرانه برابر این تعامل‌ها شود این کودکان تصور می‌کنند که سایر کودکان برابر آنها پرخاشگر خواهند بود اینگونه کودکان در پاسخ به حرکت

۱- social service

۲- Aggression

۳- shame and isolation

۴- Harassment behavior

همسالان خود فقط به طیف محدودی از پاسخ‌ها فکر می‌کنند که معمولاً پرخاشگری است. (یونسی، جلالی، ۱۳۸۲)

تعریف عملیاتی

- ۱- یادداری مفاهیم دینی: نمره‌ای است که دانش‌آموزان از آزمون مفاهیم دینی که دارای ۲۰ سؤال ۴ گزینه‌ای در زمینه مفاهیم دینی آموزش داده شده از سال اول تا پنجم دبستان می‌باشد کسب خواهند کرد.
- ۲- توحید: نمره‌ای که دانش‌آموزان از پاسخ به سوال ۱ مربوط به آزمون مفاهیم دینی در زمینه توحید کسب خواهند کرد.
- ۳- معاد: نمره‌ای که دانش‌آموزان از پاسخ به سؤالات ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ مربوط به آزمون مفاهیم دینی در زمینه معاد کسب خواهند کرد.
- ۴- نبوت: نمره‌ای که دانش‌آموزان از پاسخ به سؤالات ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ مربوط به آزمون مفاهیم دینی در زمینه نبوت کسب خواهند کرد.
- ۵- امامت: نمره‌ای که دانش‌آموزان از پاسخ به سؤالات ۸ و ۹ مربوط به آزمون یادداری مفاهیم دینی در زمینه امامت کسب خواهند کرد.
- ۶- قرآن: نمره‌ای که دانش‌آموزان از پاسخ به سؤالات ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ مربوط به آزمون یادداری مفاهیم دینی در زمینه قرآن کسب خواهند کرد.
- ۷- ادب و احترام به دیگران: نمره‌ای که دانش‌آموزان از پاسخ به سؤالات ۱۷ و ۱۹ و ۲۰ مربوط به آزمون یادداری مفاهیم دینی در زمینه آداب معاشرت کسب خواهند کرد.

۸- روزه: نمره‌ای که دانش‌آموزان از پاسخ به سوال ۱۸ مربوط به آزمون یادداری مفاهیم دینی در زمینه روزه کسب خواهند کرد.

۹- رفتار اجتماعی: نمره‌ای است که دانش‌آموزان از آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش‌آموز که دارای ۱۲ عبارت (هر زیر مقیاس متشکل از ۳ عبارت) است کسب خواهند کرد.

۱۰- تعاون اجتماعی: نمره‌ای است که دانش‌آموز از پاسخ به سؤالات ۹ و ۵ و ۱ مربوط به آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش‌آموز بدست خواهد آورد.

۱۱- پرخاشگری: نمره‌ای است که دانش‌آموز از پاسخ به سؤالات ۱۰ و ۶ و ۲ مربوط به آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش‌آموز بدست خواهد آورد.

۱۲- خجالت / کناره‌گیری: نمره‌ای است که دانش‌آموز از پاسخ به سؤالات ۱۱ و ۷ و ۳ مربوط به آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش‌آموز بدست خواهد آورد.

۱۳- مزاحمت اجتماعی (رفتار ایدایی): نمره‌ای است که دانش‌آموزان از پاسخ به سؤالات ۱۲ و ۸ و ۴ مربوط به آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش‌آموز بدست خواهند آورد.

روش‌شناسی پژوهش

عناوین مورد مطالعه در این قسمت در برگیرنده نوع پژوهش و روش اجرای آن، جامعه آماری، و گروه نمونه مورد مطالعه، ابزار پژوهش، روشهای گردآوری اطلاعات، اعتبار و روایی ابزار پژوهش و روشهای آماری تجزیه و تحلیل داده‌هاست.

طرح پژوهش

تحقیق حاضر با عنوان رابطه یادداری مفاهیم دینی با رفتار اجتماعی می‌باشد. هدف از این تحقیق این است که رابطه‌ی بین آموزش مفاهیم دینی در دوران دبستان با رفتارهای اجتماعی آنان مورد بررسی قرار گیرد و نوع و میزان رابطه بین ایندوفاکتور بیان شود. افراد مورد مطالعه در این تحقیق دانش‌آموزان دختر دبستانی مربوط به منطقه ۱۴ آموزشی شهر تهران می‌باشد. با استفاده از آزمون محقق ساخته ۲۰ سؤالی در زمینه مفاهیم دینی و آزمون مقیاس ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی که دارای ۱۲ عبارت می‌باشد اطلاعات لازم بدست آمده است. نتیجه این تحقیق نشان داد که: بین یادداری مفاهیم دینی با رفتار اجتماعی ارتباط مثبت وجود دارد. زمان لازم برای انجام این تحقیق یکسال بود که از مهرماه سال ۹۱ تا مهرماه سال ۹۲ به طول انجامید.

نوع پژوهش و روش اجرای آن

این پژوهش از نوع پژوهش‌های همبستگی می‌باشد.

جامعه پژوهش

جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی (مدارس دولتی) منطقه ۱۴ آموزش و پرورش تهران می‌باشد که تعداد آنها در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ ۳۰۴۲ نفر بود

نمونه پژوهش

گروه نمونه مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۳۴۲ نفر از دانش‌آموزان دختر مشغول به تحصیل در مقطع ششم می‌باشند.

روش نمونه گیری

نمونه گیری به روش نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای انجام گرفته است. این نمونه گیری هنگامی مورد استفاده قرار می‌گیرد که حجم جامعه مورد نظر ما بسیار بزرگ یا نامحدود باشد یا لیستی از اعضای جامعه ما در دست نباشد بنابراین در چنین مواردی، از میان نواحی یا مناطق، چند ناحیه یا منطقه به طور تصادف انتخاب می‌گردد. سپس از آن ناحیه یا منطقه که در واقع به عنوان مقیاس کوچکتري از جامعه مادر تلقی می‌شوند، گزینش نمونه با استفاده از روش تصادفی ساده صورت گرفته است. (نادری، سیف نراقی، ۱۳۷۲).

در این پژوهش از روش مذکور بدین شرح استفاده شده است:
مرحله اول: از منطقه ۱۴ آموزشی تهران ۴ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد.

مرحله دوم: از هر مدرسه ۴ کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد.

مرحله سوم: از هر کلاس ۲۲ دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب شد.

حجم نمونه

چون مقیاس اندازه گیری فاصله‌ای، فرضیه پژوهش یک دامنه، حجم نمونه طبق فرمول کوکران در سطح اطمینان ۹۹٪ به شرح زیر تعیین شده است.

$$n = \frac{(N \times t^2 \times p \times q)}{[(N) \times d^2 + t^2 \times p \times q]}$$

روش گردآوری اطلاعات

۱- روش کتابخانه‌ای: برای اطلاع از آخرین نتایج و یافته‌های تحقیق مرتبط با موضوع پژوهشگر با وجود مشکلات زیاد، با استفاده از امکانات موجود کتابخانه‌های دانشگاهها و پژوهشکده‌های تعلیم و تربیت به مطالعه و بررسی کتب، نشریات، ویژه‌نامه‌ها و پایان‌نامه‌ها پرداخته، با اهتمام و دقت فراوان به فیش برداری از مطالب مورد نیاز و استفاده از آنها در پژوهش اقدام نموده است.

۲- روش میدانی: این تحقیق در محیط طبیعی و بدون دستکاری و کنترل پژوهشگر انجام گرفته است.

ابزار گردآوری اطلاعات

در این پژوهش از دو روش پرسشنامه و آزمون به شرح زیر استفاده شده است:

آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش‌آموز

مقیاس ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی به منظور سنجش ارزیابی مربیان از رفتار اجتماعی دانش‌آموزان در سال ۱۹۹۲ توسط کسیدی و آشر ساخته شد و در سال ۲۰۰۲ مورد تدوین و آماده‌سازی قرار گرفته است. این مقیاس ۴ زیرمقیاس از ابعاد رفتار اجتماعی کودکان را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. این ابعاد عبارتند از: تعاون اجتماعی، پرخاشگری، خجالت / کناره‌گیری، مزاحمت اجتماعی.

شیوه نمره‌گذاری

آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دارای ۱۲ عبارت (هر زیرمقیاس متشکل از ۳ عبارت) بود و مربی یا معلم در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (از اصلاً اینطور نیست = ۱ تا دقیقاً این‌طور هست = ۵) مشخص ساخت که دانش‌آموز مورد نظر در

مقایسه با سایر همکلاسان خود تا چه حد دارای ویژگی مورد نظر بوده است. در این آزمون برای اینکه مربی یا معلم تحت تأثیر عبارت بعدی قرار نگیرد هر یک از عبارات در صفحه‌ای جداگانه چاپ شد تا معلم در آن صفحه نمره دانش‌آموزان در بعد مورد نظر را مشخص سازد برای بدست آوردن نمره هر زیر مقیاس امتیاز همه عبارات مربوط به زیر مقیاس مورد نظر با هم جمع شد.

عبارات مربوط به هر زیرمقیاس:

- ۱- زیرمقیاس تعاون اجتماعی: ۱، ۵، ۹
- ۲- زیرمقیاس پرخاشگری: ۱۰، ۲، ۶
- ۳- زیرمقیاس خجالت / کناره‌گیری: ۱۱، ۷، ۳
- ۴- زیرمقیاس مزاحمت اجتماعی (رفتار ایدائی): ۱۲، ۸، ۴.

آزمون یادداری مفاهیم دینی

آزمون محقق ساخته در ۲۰ سوال چهارگزینه ای در زمینه مفاهیم دینی آموزش داده شده به دانش‌آموزان اول تا پنجم دبستان می‌باشد. سوالات این آزمون با استفاده از کتابهای هدیه‌های آسمانی سال دوم و سوم و چهارم و پنجم دبستان زیر نظر معلمین و مدرسین این کتابها و با مشورت آنان و با استفاده از کتابهای راهنمای معلم مربوط به درس هدیه‌های آسمانی و زیر نظر صلاح‌دید اساتید راهنما و مشاور تهیه گردید.

عبارات مربوط به هر زیر مقیاس:

- ۱- زیر مقیاس توحید: ۱
- ۲- زیر مقیاس معاد: ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷

- ۳- زیر مقیاس امامت: ۸ و ۹
 ۴- زیر مقیاس نبوت: ۱۰ و ۱۱ و ۱۲
 ۵- زیر مقیاس قرآن: ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶
 ۶- زیر مقیاس رعایت ادب و احترام به دیگران (آداب معاشرت): ۱۷ و ۱۹ و

۲۰

۷- زیر مقیاس روزه: ۱۸

پایایی و روایی ابزار پژوهش

پایانی: مقصود از پایایی یک وسیله سنجش آن است که اگر خصیصه مورد نظر را با همان وسیله (یا وسیله مشابه و قابل مقایسه با آن) تحت شرایط مشابه دوباره اندازه بگیریم نتایج حاصل تا چه حد مشابه، دقیق و قابل اعتماد است (هومن، ۱۳۷۸).

پایایی آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی دانش آموز: ضریب همسانی درونی زیر مقیاس خجالت / کناره گیری ۰/۹۰، ضریب همسانی درونی زیر مقیاس تعاون اجتماعی، خشونت اجتماعی، مزاحمت اجتماعی برابر با ۰/۸۸ و بالاتر از آن گزارش شده است که این مطلب حاکی از پایایی مطلوب مقیاس ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی است.

پایایی آزمون یادداری مفاهیم دینی

برای محاسبه پایایی ابتدا ۲۵ نفر از دانش آموزان به صورت تصادفی انتخاب و آزمون روی آنها اجرا شد و با روش آلفای کرونباخ ضریب پایایی این آزمون محاسبه شد که برابر ۰/۹۷۵ می باشد.

ابتدا همبستگی هر سوال و سپس کل پرسشنامه، جداگانه محاسبه شده است.

روایی

به منظور تعیین روایی محتوایی در این پژوهش ابتدا آزمون ارزیابی مربی از رفتار اجتماعی و آزمون یادداری مفاهیم دینی همراه با فرضیه‌ها و اهداف پژوهش به تعدادی از اساتید اهل فن و تخصص داده شده تا درباره محتوای آزمون‌ها و ارتباط آنها با اهداف و فرضیه‌های پژوهش قضاوت و داوری کنند آن‌گاه نظرات آنها جمع‌آوری و سوال‌هایی که همه اساتید فن روی آن توافق دارند نگهداری شده و آزمون‌ها بعد از اصلاح روی آزمودنی‌ها اجرا شد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای توصیف شواهد تجربی که از راه پرسشنامه درباره موضوع پژوهش گردآوری شده است. از روش‌های آماری توصیفی مانند: فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، نما، مد، میانه و نمودار و جدول فراوانی استفاده شده است. برای تفسیر نتایج توصیفی از روشهای آمار استنباطی مانند: ۱- ضریب همبستگی پیرسون ۲- ضریب رگرسیون، استفاده شده است.